

Tämä muistio on laadittu 20.8.2021 pohjustamaan koronapassin sääntelyratkaisun valintaa.

Vaihtoehtoisia etenemistapoja koronapassin käyttöönnotossa

Kansliapäälliköiden näkemyksenä se, että koronapassia tulisi käyttää rajoitusten vaihtoehtona, rajoitusten lieventämisen keinona. Koronapassityöryhmän näkemyksen mukaan valmistelussa tulee edetä helpoimmasta soveltamisalasta kohti vaikeampia soveltamisalueita. Lähtökohtana on koronapassin käyttöönnoton vapaaehtoisuus vaihtoehtona voimassa oleville (Avin määräämille) rajoitustoimille.

Prioriteettijärjestys koronapassin käyttöönnotolle

1. Ensisijaisesti tulee selvittää, voidaanko koronapassi ottaa vaihtoehtoisena rajoitustoimena käyttöön joissain toiminnoissa viranomaispäätöksellä ilman säädösmuutoksia. Mikäli tämä todetaan mahdolliseksi, voisivat pilottina toimia pääsylipulliset yleisötilaisuudet. Tässä tapauksessa koronapassin tarkoituksena olisi välttää osallistujamääriä koskevat rajoitukset. Yhtenä ratkaisumallina voisi olla, että STM:n ohjauskirjeessä 19.8. tarkoitetuiksi pienen riskin yleisötilaisuuksiksi voitaisiin lukea nykyistä laajempi joukko yleisötilaisuuksia sillä edellytyksellä, että niissä olisi käytössä koronapassi. Aluehallintoviraston näkemys asiasta on pitkälti ratkaiseva, voidaanko tätä kautta edetä.
2. Seuraavana vaihtoehtona on ottaa koronapassi käyttöön säädösmuutoksen niissä toiminnoissa, joissa se on oikeudellisesti helpointa toteuttaa. Tällöinkin koronapassi toimisi vaihtoehtoja voimassa oleville rajoituksille. Koronapassi voisi tässä vaiheessa tulla koskemaan esimerkiksi tapahtumia, teattereita, elokuvateattereita, messuja, kongresseja sekä mahdollisesti myös kuntosaleja, yleisiä saunoja, uimaloita, huvipuistoja, hiihtokeskuksia, tanssipaikat ja kuorolaulu- ja harrastajateatteritilat. Tässä vaiheessa on tunnistettu kaksi vaihtoehtoista etenemismallia:
 - a. Koronapassi nykyisten tartuntatautilain 58 § (ja/tai d-g) mukaisten rajoitusten vaihtoehtona- (Vapaaehtoinen käyttö)

Ensimmäisessä vaihtoehdossa koronapassin käyttöönnotto rakennettaisiin nykyisten lakisääteisten rajoitusten kautta. Tällöin mahdollistettaisiin se, että yleisötilaisuuksien/tapahtumien järjestäjät ja/tai 58 § d-pykälässä määritellyt asiakastilojen hallinnasta vastaavat tahot voisivat omalla päätöksellään ottaa koronapassin käyttöön vaihtoehtona aluehallintoviranomaisen määräämille kokoontumisrajoitteille ja turvaväleille.

Koronapassin käyttöönnotolla voitaisiin nostaa yleisötilaisuuksien osallistujamääriä normaalille tasolle sisä- ja ulkotiloissa. Tämä mahdollistaisi suurempien tapahtumien järjestämisen ja osallistujamäärärajoitusten tai turvaväliedellytysten korvaamisen koronapassilla. Koronapassin käyttöönnotto olisi toimijoille rajoitusten vaihtoehto vain silloin, kun rajoituksia on määrätty kullekin alueelle.

Tätä kautta koronapassin käyttöönnotto voitaisiin joko rajata koskemaan ensivaiheessa

1. vain yleisötilaisuuksia (sis. mm. teatterit, elokuvateatterit, urheilutapahtumat, konsertit ja messut) tai

2. myös 58 § d- ja g-pykälän mukaista pysyväisluonteista toimintaa, johon osallistuu kerralla yli 10 henkeä sisätiloissa tai 50 henkeä ulkotiloissa (sis. mm. kuntosalit, huvipuistot, hiihtokeskukset, tanssipaikat, harrastustilat).

Erikseen tulisi säädettäväksi (vaihtoehto 2), ettei koronapassia kuitenkaan sallittua ottaa käyttöön niissä julkisissa ja yksityisissä palveluissa, jotka ovat ihmisille välttämättömiä, kuten vähittäiskaupat, apteekit, kirjasto, posti ja kampaamot. Koronapassi-vaatimusta ei myöskään pidetä mahdollisena yleisissä kokouksissa (vrt. kokoontumisvapaus).

- b. Määritellään erikseen koronapassin käyttökohteet (vapaaehtoinen / pakollinen käyttö?)

Toinen koronapassityöryhmän hahmottelema vaihtoehto on säätää erikseen niistä toiminnoista, joissa koronapassilla korvataan voimassa olevat rajoitustoimet. Koronapassivelvollisuus olisi yksi tapa rajoittaa toimintaa terveysturvallisuuden takaamiseksi. Tämän lähestymistavan haasteena on kuitenkin se, että rajoitukset ovat eri alueilla erilaisia. Koska peruslähtökohtana on voimassa olevien rajoitusten korvaaminen, eivät uudet rajoitteet, tulisi koronapassin käyttöönotto tavalla tai toisella kytkeä aluehallintoviranomaisten alueellisiin rajoituspäätöksiin. Haasteen muodostaa myös rajoitusten alaisen toiminnan eksakti määrittely.

Tässä vaihtoehdossa koronapassi voitaisiin ottaa käyttöön mm.

- Sellaisissa tapahtumissa, joita koskee aluehallintoviraston päätös välttää lähi-kontaktit, eli yli 10 hengen sisätiloissa tai yli 50 hengen ulkotiloissa järjestettävät tapahtumat useimmilla alueilla
 - Esimerkiksi teatterit, elokuvateatterit, urheilutapahtumat, konsertit ja messut
 - Kysymys työryhmälle: Onko olemassa perusteita jättää joitain tapahtumia koronapassin käyttöönoton ulkopuolelle?
- Sellaisessa pysyväisluonteisessa toiminnassa, jossa sisätiloissa oleskelee yli 10 henkeä tai ulkotiloissa yli 50 henkeä, ja joita koskee aluehallintoviranomaisen määräämä turvavälipäätös (tartuntatautilain 58 d §)
 - Esimerkiksi kuntosalit, huvipuistot, hiihtokeskukset, tanssipaikat, harrastustilat
 - Tunnistettu haaste: varsinkin tässä ryhmässä läheskään kaikki toimijat eivät halua ottaa koronapassia käyttöön sen aiheuttaman sääntelytaakan vuoksi. Tällöin voidaan päätyä tarpeettoman raskaaseen sääntelyyn, mikäli koronapassi säädetään ainoaksi vaihtoehdoksi.
- Sellaisessa pysyväisluonteisessa toiminnassa, jossa sisätiloissa oleskelee yli 10 henkeä tai ulkotiloissa yli 50 henkeä, ja joita koskee aluehallintoviranomaisen määräämä sulkemispäätös (tartuntatautilain 58 g §)

Etenemistavasta riippuen koronapassi voisi olla mahdollista kytkeä valmisteilla olevaan riskipotentiaalin arviointimalliin siten, että koronapassin edellyttäminen vaikuttaisi alentavasti tapahtuman riskipisteytykseen ja sitä kautta siihen mahdollisesti sovellettaviin rajoituksiin. Tämä kytkentä täytyy tarkastella yhdessä riskipotentiaalin arviointimallin valmistelun kanssa. STM:n ja aluehallintoviranomaisen näkemyksiä asiasta selvitetään työryhmässä.

3. Kolmannessa vaiheessa pohdittavaksi tulee koronapassin käyttöönotto ravintolarajoitusten korvaajana (ttl 58 § a-b)

Koronapassin käyttöönoton vapaaehtoisuudesta

Koronapassityöryhmän työn lähtökohta on, että koronapassin käyttöönotto tulisi yleisötilaisuuden järjestäjälle ja tilan hallinnasta vastaavalle taholle vapaaehtoiseksi, mutta sen avulla voisi välttää tiukemmat yleisötilaisuuden osallistujamäärärajoitukset ja turvavälivaatimukset. Lähtökohdan etu on se, että tällä tavoin toimijat voivat itse harkita, milloin heille on edullisempaa ottaa käyttöön koronapassi ja milloin pitää yllä turvavälejä. Tällä lähestymistavalla voidaan säästää yrityksen kustannuksissa, sillä joillekin toimijoille koronapassin käyttöönotto voi osoittautua kalliiksi (ennen kaikkea itsepalveluun perustuva toiminta). Tämä antaa myös kuluttajille ja kansalaisille enemmän valinnanvaraa.

Erityisen haasteen tämä lähestymistapa aiheuttaa siinä, että tällöin osassa tilaisuuksista ja/tai asiakastiloista vaadittaisiin koronapassia ja osassa ei. Osassa taas pidettäisiin yllä turvavälejä. Asiakas ei välttämättä aina osaa etukäteen ottaa selvää, kummasta vaatimuksesta on kyse. Kuitenkin: jo tällä hetkellä koronarajoitukset vaihtelevat huomattavasti alueittain. Perustuslakivaliokunta on ottanut linjaksi sen, että rajoitusten on oltava alueellisesti välttämättömiä ja tarkkarajaisia, mikä on jo nyt johtanut hyvin pirstaleiseen kenttään, jossa eri toimijoita koskee erilaiset turvavälivaatimukset ja muut vaatimukset. Sellaiseen malliin ei siis joka tapauksessa päästäisi, missä koko maassa kaikilla toimijoilla olisi voimassa samat turvavälivaatimukset.

Koronapassin käyttöönoton vähimmäisala

Tällä hetkellä tartuntatautilain 58 § ja 58 g §:n nojalla Aluehallintovirasto voi kieltää tai sulkea kokonaan seuraavat toiminnot:

1. [yleiset kokoukset ja] yleisötilaisuudet
2. joukkueurheiluun, ryhmäliikuntaan, kontaktilajien harrastamiseen ja muuhun vastaavaan urheiluun tai liikuntaan käytettävät sisätilat sekä kuntosalit ja muut vastaavat sisäliikuntatilat
3. yleiset saunat sekä uimahallien, maauimaloiden ja kylpylöiden allastilat sekä niiden välittömässä yhteydessä olevat pukuhuonetilat;
4. tanssipaikat sekä kuorolaulutoimintaan, harrastajateatteriin tai muuhun vastaavaan ryhmäharrastustoimintaan käytettävät tilat;
5. huvi- ja teemapuistot, tivolit sekä eläintarhojen sisätilat;
6. sisäleikki- ja sisäleikkipaikat;
7. [kauppakeskusten yleiset oleskelutilat pois lukien vähittäiskaupan liiketilat ja palvelujen tarjoamiseen käytettävät tilat sekä kulku niihin.]

Vähintään näissä tapauksissa koronapassin väliaikainen käyttöönotto voidaan katsoa perustelluksi niin, ettei se kohtuuttomasti rajoita ihmisten vapauksia osallistua yhteiskunnan toimintaan. Nämä toiminnot on jo laissa katsottu sellaisiksi, että ne voidaan viranomaisen päätöksellä kokonaan estää. Tällöin ei voida katsoa kohtuuttomaksi, mikäli asiakas joutuu esittämään terveystiedon näihin toimintoihin osallistumisen edellytyksenä.